

MALMÖ HÖGSKOLA

Lärande och samhälle
Skolutveckling och ledarskap

Examensarbete

Avancerad nivå, 15 högskolepoäng

Studiehandledning på modersmålet: Ett steg mot kunskap och språkutveckling

*Study guide in mother tongue
A step towards knowledge and language development*

Nidhal Abdullah & Najiba Assad

Lärarexamen: 270 hp.
Lärarytelse 90 hp. Examinator: Jan Härdig
VT 2015 Handledare: Haukur Viggosson

Sammanfattning

Språket är grunden för alla elever för att fördjupa sina kunskaper i alla ämnen. Allt fler nyanlända elever uppvisar tydliga svårigheter i att ta till sig undervisningen på grund av bristande färdigheter i det svenska språket. Brister i språkutveckling får negativa konsekvenser för dessa elever. Den svenska skolan skall därmed se till att ge tvåspråkiga invandrarelever undervisning som kan passa dem och uppfylla deras behov. Studiehandedning ska sättas till elever som behöver extra hjälp för att klara skolans mål.

Syftet med detta arbete är att belysa de viktiga faktorer som kan påverka kvaliteten på studiehandedningen och som bidrar till att eleven får en djupare förståelse av ämnesinnehåll samtidigt som språket utvecklas. Vi vill också ge en bredare bild av hur studiehandedningen fungerar i praktiken.

Med hjälp av intervjuer genomförde vi vårt arbete. Våra intervjufrågor omfattar frågor som är relevanta i studien och utgår från våra frågeställningar i examensarbetet. Vi har valt att intervjua elever, fem modersmållärare, fyra ämneslärare och en specialpedagog.

Resultaten av vår undersökning har visat att studiehandedning är av stor betydelse för elevens utvecklande av språket och deras lärande. Vår undersökning visar också att det fortfarande är många lärare som har otillräckliga kunskaper om studiehandedning och studiehandedarens roll.

Nyckelord: Studiehandedning, språk, språkutveckling, modersmållärare, nyanlända elever.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1. Syfte	7
1.2. Frågeställningar.....	7
2. Historik	8
3. Litteraturgenomgång	10
3.1 Begreppsdefinitioner	10
Studiehandledning på modersmålet.....	10
Nyanlända elever.....	10
Förstaspråket eller modersmålet.....	11
Svenska som andraspråk	11
3.2 Relevanta perspektiv	11
Scaffolding learning	11
Ett sociokulturellt perspektiv	12
4. Hur påverkas elevernas språkutveckling och förståelsen av skolämnen utav studiehandledning?.....	13
5. Metod och genomförande.....	17
Metodval	17
Urvalsgruppen	18
Genomförande.....	20
Bearbetning	21
6. Resultat och analys	22
Frågor till modersmåls lärare	22
Frågor till klasslärare.....	26
Frågor till elever.....	27
7. Slutsats och diskussion	30
8. Slutord	34
Referenser.....	35
Bilagor	37
Bilaga 1	37
Bilaga 2	37
Bilaga 3	38
Bilaga 4.....	40

1. Inledning

Sverige är nu inte längre "bara svenskt" utan mångkulturellt. Både av psykologiska, humanitära och fastlagt politiska skäl måste vi därför skapa förutsättningar för att vårt sätt att planera samhället och dess institutioner liksom vårt sätt att leva ska kunna bli mångkulturellt (Mörck & Heyman 1988:73).

Att hantera elevers bristande färdigheter i det svenska språket hör till en av skolans svåraste och viktigaste uppgifter. Allt fler elever uppvisar tydliga svårigheter i att ta till sig undervisningen på grund av bristande färdigheter i det svenska språket. Den svenska skolan skall därmed se till att ge tvåspråkiga invandrarelever en undervisning som kan passa dem och uppfylla deras behov. Enligt Skolinspektionens rapport (*Kvalitetsrapport 2010:16*) är det alltför många brister i undervisningen av tvåspråkiga elever. Brister i språkutveckling får negativa konsekvenser för dessa elever.

Vi är två lärare som har jobbat länge som modersmållärare. Vi har både arabiska och engelska som specialisering. Redan i hemlandet jobbade vi med elever med olika modersmål. De erfarenheter som vi hade med oss har vi haft nytta av här i Sverige. Här har en av oss jobbat som projektledare i ett projekt som kallades "studieverkstad" på Kroksbäcksskolan i Malmö. Projektets grund var modersmålbaserad undervisning i form av studiehundledning. Vi har både sett en ökad motivation och erhållit goda studieresultat hos elever som haft studiehundledning på modersmålet. Enligt våra erfarenheter och det som vi har jobbat med under dessa år vet vi att vägen till ett starkt svensk språk går genom ett starkt modersmål.

Det händer mycket i det svenska skolsystemet, snabba förändringar, skolreformer och förslag på ännu fler ändringar. De ansvariga väntar inte på att se effekterna av dessa skolreformer, istället de kommer ofta med nya förändringar. Skolverket har ändrat på betygssystemet som nu börjar gälla från årskurs sex. Nu vill Skolverket dra ner ännu mer i de lägre årskurserna, skapa karriärtjänster och diskuterar om skolan ska vara kommunal eller statlig. Vi har en känsla av mitt i allt dennastudiehundledning på modersmålet är bort glömt. Vi som jobbar i skolan hör sällan diskussioner eller debatter om förbättringar inom det här området. Antalet nyanlända elever ökar på grund av vad som händer i världen, samtidigt har vissa skolor tagit bort förberedelseklassen för eleverna i åk ett - tre och minskat på antalet timmar för de andra årskursena. Studiehundledning på modersmålet är lika viktig som de andra skolämnena

för de elever som behöver den. I Malmö kommun har elever som bott här i över fyra år inte alls rätt till det här stödet.

Med detta arbete vill vi fokusera på studiehandledning på modersmålet och hoppas att vårt arbete påverkar beslutfattare när det gäller elevers rätt till studiehandledning.

1.1. Syfte

Vårt syfte är att belysa faktorerna som kan påverka kvaliteten på studiehandledningen. Vidare vill vi undersöka om studiehandledningen bidrar till att eleven får en djupare förståelse av skolans ämnesinnehåll samtidigt som språken utvecklas.

1.2. Frågeställningar

- Vilka faktorer som påverkar kvaliteten på studiehandledningsprocessen?
- Hur påverkas elevernas språkutveckling och förståelsen av skolämnen utav studiehandledning?

2. Historik

Modersmålsundervisning fanns inte på 70-talet. På grund av de enorma förändringarna i svenskt samhället under de senaste trettio åren är nu ca fjorton procent av barnen i grundskolan är flerspråkiga (Axelsson, 2006). Modersmål som ett eget ämne finns med för första gången i läroplanen Lgr 80. Syftet var enligt denna läroplan att eleverna ”skall kunna tvåspråkighet som gör det möjligt för dem att känna sig hemma i två kulturer” (Lgr80:56).

I Lpo. 94 nämns det ansvar som vilar på rektor för att eleverna skall lyckas att nå de mål som finns uppsatta i kursplanerna för varje ämne. ”Skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till handledning”. Vidare står det att ”undervisningen och elevvårdsverksamheten utformas så att eleverna få det särskilda stöd och den hjälp de behöver” (Skolverket, 2006:17). Studiehundledning på modersmålet som en stödåtgärd har funnits i förordningarna för grund- och gymnasieskolan sedan 1997. I 5 kap. 2 och 3 finns bestämmelser om studiehundledning på elevens modersmål.

Under 2000-talet har Skolverket kommit med olika rapporter angående modersmålsundervisning och studiehundledning. I rapporten av Skolverket (2002:18–19) ska studiehundledning och modersmålsundervisning beslutas i samråd med både elev och föräldrar. I 2008 kom skolverket med en rapport som försvårat möjligheter att få studiehundledning. Det är endast nyanlända elever som har rätt till studiehundledning. Orsaken till detta beslut, enligt Skolverket, är brist på resurser och tid (2008:21–22).

I Malmö har det skett förändringar de senaste åren. Under höstterminen 2012, enligt de nya reglarna, skedde förändringar i förberedelseklasserna som numera ska kallas för introduktionsklasser, som har påverkat studiehundledningen. Eleverna i årskurs ett - tregår direkt in i vanliga klasser och eleverna i årskurs fyra - sexbörjar först i förberedelseklassen sedan efter en period blir de placerade i ålders adekvata klasser.

Högstadiet förberedelseklasser togs bort och blev ersatta av Mosaikskolan. Samtidigt kom nya regler för studiehundledningen vilkainnebär att eleven skall ha bott i Sverige mindre än fyra år för att ha rätt till studiehundledning på modersmålet. Malmö stads policy, när det gäller detta, är att elever som har behov av studiehundledning på modersmålet och har bott i Sverige mer än fyra år har rätt till det. Men i Malmö stad

bekostas det då inte av modersmålsenheten utan av varje enskild skola, och det är det som är problemet. Enskilda skolor får svårt att ta in modersmåls lärare på någon timme "här och där". Det går heller inte att anställa dem för längre tid eftersom elevens behov varierar över tid och elevgruppen som behöver stödet inte är konstant. Vissa språk kan man inte ens hitta modersmåls lärare till, ex ebo. I Stockholm arrangeras studiehandledning på modersmålet på annat sätt, nämligen där finns en "bank" av pedagoger som varje enskild skola kan anlita efter behov.

3. Litteraturgenomgång

Här nedan kommer vi att ge funktionella definitioner till de begrepp som används flera gånger i uppsatsen. Vi kommer också att presentera de perspektiven som enligt forskare är av stor betydelse för nyanlända elevers lärande och språkets utveckling.

3.1 Begreppsdefinitioner

Studiehandledning på modersmålet

Studiehandledning på modersmålet regleras i 5 kap§ 4 Skolförordning 2011:185,

En elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. En elev som ska erbjudas modersmålsundervisning och som före sin ankomst till Sverige har undervisats på ett annat språk än modersmålet får ges studiehandledning på det språket i stället för på modersmålet, om det finns särskilda skäl.

Studiehandledning är att handleda och hjälpa eleven att förstå innehållet av en text med hjälp av elevens modersmål (Skolverket, 2013:12). Enligt Paulin (1993:86) syftar studiehandledning till att stödja undervisning i olika ämnen och till att stimulera utvecklingen av språket. Studiehandledningen ges till elever som inte klarar sig i klassen på grund av sina otillräckliga kunskaper i svenska språket. Målsättningen för studiehandledning är att eleven skall få kunskaper i olika ämnen, lära sig ord och begrepp på två språk, lära sig studieteknik, utveckla både sitt modersmål och det svenska språket. Studiehandledning skiljer sig ifrån modersmålsundervisning bland annat genom att handledning inte är frivillig och inte ska betygsättas.

Nyanlända elever

En ny anländ elev är en elev som nyligen har kommit till Sverige och blivit placerad i skolan. I rapporten av Skolverket "Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever" (2008) står det att vara nyanländ elev;

kan alltså betyda nyanländ till skolan men samtidigt tidigare anländ till Sverige och ibland också innebära att man lärt sig svenska i viss utsträckning. Det som de nyanlända barnen och ungdomarna dock har gemensamt är att de har brutit upp från det sammanhang där de tidigare levit (Skolverket, 2008:6).

Förstaspråket eller modersmålet

Modersmål är det språk som barnet talar hemma. Skolverket har gett följande definition av modersmål: ”modersmål är det språk som ett barn lär sig först och det redskap som barnet använder för att förstå sin omvärld och utveckla sin identitet”. Barn som växer upp i tvåspråkiga familjer kan ha två olika modersmål (Skolverket, 2002).

Svenska som andraspråk

Svenska som andraspråk eller svenska är ett eget skolämne som ger elever med annat modersmål än svenska möjlighet att utveckla sin kommunikativa språkförmåga (Skolverket, 2013).

3.2 Relevanta perspektiv

Flera forskare påpekar hur viktigt det är att lärarna är medvetna om att flerspråkiga elevers kunskapsutveckling ska ske i alla ämnen under hela skoldagen. Vi har valt att belysa följande;

Scaffoldinglearning

Pauline Gibbons (2009:160–164) skriver att flerspråkiga elever befinner sig på olika språkliga och kunskapsmässiga nivåer när de kommer till skolan. Språkundervisningen bör ske i meningsfulla sammanhang för att den ska bli effektiv. Gibbons anser att ämnesundervisning och språkundervisning påverkar varandra ömsesidigt. Gibbons belyser ofta termen ”scaffoldinglearning”. Termen används också av andra lingvister. Att stötta innebär att man tillfälligt ger det stöd som behövs till de elever som behöver

det. Hon menar att stöttning inte är vilken hjälp som helst utan en hjälp som leder eleverna mot nya färdigheter, nya begrepp eller nya nivåer av förståelse. Vidare betonar Gibbons att om eleverna inte får hjälp att utveckla det kunskapsrelaterande språket kan de inte heller tillgodogöra sig skolans ämnesundervisning.

Ett sociokulturellt perspektiv

Enligt Lev Vygotsky ” är stöttning det som ett barn idag kan göra med stöd, kan hon eller han göra på egen hand i morgon”(Gibbons, 2009:29). Vygotsky liknar den hjälpen som eleven får under första åren som när barn lär sig att äta eller klä på sig själva. I början måste de få hjälp av en vuxen. Sedan lär sig barnet och den vuxna behöver bara hjälpa till om det blir för svårt. Till slut klarar barnet det på egen hand. ”Invandrarbarn får ofta stora problem med att inhämta kunskaper om de omedelbart eller efter en kort introduktion blir undervisad enbart på svenska” (Hyltenstam, 2009:31).

I det sociokulturellt perspektiv betonade Vygotsky att social- och språkutvecklingsamt kunskapsutveckling är beroende av varandra. Dessa utvecklingar sker genom deltagande i sociala handlingar. Vidare säger Vygotsky att människans medvetande utvecklas i samspel med omgivningen, samhället och kulturen. Lärande ses som ett socialt fenomen och varje individ antas vara bärare av den kultur som man växer upp inom. Detta perspektiv uppfattar kunskap som något individen utvecklar i relation med omgivningen (Säljö, 2005:43).

Det är viktigt att här påpeka att bland de nyanlända barn finns ett antal ensamkommande som inte har någon förälder med sig. Dessa barn behöver modersmåslärares stöd mer än de andra. Vi vet att föräldrar har en viktig roll i barnens uppväxt. Även om de inte kan hjälpa till med barnets andraspråks inläring, kan de skapa en trygghet för barnet och på så sätt snabba på barnets inlemmande i den nya kulturen och i det nya samhället. Modersmåsläraren kan göra en stor insats här också genom att besvara barnets frågor om det nya samhället och skolsystemet.

4. Hur påverkas elevernas språkutveckling och förståelsen av skolämnen utav studiehandledning?

”Studiehandledning på modersmål ska bidra till att eleven når de kunskapskrav som minst ska uppnås i det eller de ämnen där ett stödbehov konstateras” (Skolverket, 2013:6). Studiehandledningen ges på modersmålet i den utsträckning eleven behöver det. Det är viktigt att eleven får kunskap i ämnet i fråga, lär sig ord och speciella uttryck på både sitt språk och på det svenska språk, utvecklar sin studieteknik, etc. Det övergripande målet är förstås att eleven ska kunna klara ämnesundervisningen på svenska i den svenska skolan, (Heyman & Mörck, 1982). Målsättningen för studiehandledning är enligt Paulin(1993:87) kunskap, språk och självkänsla. Utveckling av modersmålet och andraspråket gör att kunskapsinhämtandet underlättas, vilket i sin tur gör att självkänslan ökar. Genom studiehandledning ges eleven möjlighet att utveckla sin tvåspråkighet, och specifika termer och begrepp i olika skolämnen kan fås på två språk, något som även det underlättar för eleven att nå målen.

”Om eleven före ankomsten till Sverige undervisats på ett annat språk än modersmålet får studiehandledning ges på det språket” (Skolverket, 2012:76). Det stödet handlar om studiehandledning för elever med annat modersmål än svenska, dessa elever är arton procent i den svenska grundskolan. Statistiken visar att det är dessa elever som når sämre skolresultat än de enspråkiga (Morgan, 2014:5). Den grupp elever (andraspråk elever) som kallades för minoritetsgrupper har blivit i många skolor majoritetsgrupp.

Genom att bedriva stödundervisning på modersmålet kan man skapa en möjlighet för den enskilde eleven att dels förstå vad som förmedlas och dels ges en ökad insikt i det svenska språket såväl som modersmålet. Därigenom kommer modersmålsbaserad undervisningskommunikation att erbjuda eleven en trefaldig tillgång- ämneskunskaper, modersmålskunskaper och svenskkunskaper (Blob, 2002:32).

Det är lärare som talar barnets modersmål som ska vara stöd till eleven genom att förklara och hjälpa eleven med förståelsen av det ”svenska stoff”(Ladberg, 2003:177). Det finns starka skäl till att satsa på modersmålsundervisning och studiehandledning på

modersmålet. Det finns forskning som visar att elevernas studieresultat i andra skolämnen påverkas positivt om de läser det på modersmålet. Förutom att det står i läroplanen ”att ha tillgång till sitt modersmål underlättar också språkutveckling och lärande inom olika områden”(Lgr11:87). Forskning visar även att kunskapsutvecklingen gynnas av att de begrepp som används i ämnesundervisningen befästs både på elevens modersmål och på svenska.

Studiehandledning på modersmålet ges med tillstånd av skolans rektor till en grupp elever som anses behöva det pga. exempelvis brister i deras språk. Skolan kan då begära att få resurser till att genomföra detta om de gör en bedömning till vilka elever det är som är i behov av det (Heyman & Mörck, 1982). Läraren kan söka stödet i slutet av terminen till nästa termin. Man kan också söka i mitten av terminen när läraren märker att eleven inte når ämnets kunskapskrav pga. av språkliga svårigheter. Det kan också komma efter att mentorn upprättat ett åtgärdsprogram. Mentoren ser att eleven behöver undervisning i en mindre grupp för att våga prata och delta i diskussioner utan att språket förhindrar honom/ henne. Studiehandledningen sker under skoltid. Studiehandledning bör inte ses som undervisning i formell mening. Undervisningen förblir alltid klasslärarens eller ämneslärarens ansvar. Studiehandledning är ett komplement till undervisningen (Concha, 2008). Studiehandledningen är beroende av ämneslärares planering och vilka punkter i läroplanen skulle tas upp under lektionen. Ofta innehåller studiehandledningen det som de andra eleverna jobbar med i klassen och undervisningen i klassen är upplagt. På så sätt blir studiehandledningen integrerad med vad som händer i klassen. För eleven blir det en komplettering av det som eleven inte hänger med på när eleven befinner sig i klassen. Detta är vad Hyltenstam har betonat i boken *Tvåspråkighet med förhinder*;

Att studiehandledningen skulle ersätta undervisning av motsvarande omfattning i andra ämnen medförde flera oönskade effekter. En av dessa var att eleven var tvungen att gå ifrån den ordinarie undervisningen och därför gick miste om delar om den (Hyltenstam, 1996: 62).

Vad studiehandledning innehåller beror mycket på vilken språklig fas (både i svenska/modersmålet) eleven befinner sig i för att studiehandledaren ska kunna jobba parallellt med båda språken. Användning av båda språket bidrar starkt till att kunskaper lättare kan inhämtas på svenska. Studiehandledningen kan också formas på så sätt att studiehandledaren tar upp de grundläggande ämneskunskaper som eleven saknar. Enligt

läroplanen, ”ska undervisningen främja lärandet och kunskapsutvecklingen genom att utgå från elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter språk och kunskaper” (Lgr 11:3). Studiehandedaren kan också vara en möjlighet till att förklara olika ord och begrepp enligt svenska språkets pragmatik till modersmålet. Enligt Skolverket (2001) är det krävande att studera på ett språk som man inte behärskar, och det tar längre tid och kräver mer ansträngning eftersom eleven ska lära sig både språket och ämnet samtidigt. Pragmatikreglerna skiljer sig mellan olika språk i olika situationer. ”språkets pragmatik däremot innefattar de regler och sociala konventioner som styr språkanvändningen av orden i olika situationer” (Wellros, 1998:32). Att tolka och jämföra nya ord och begrepp med dessa som eleven redan kan från sitt modersmål underlättar mycket elevens språkutveckling. Exempel på denna är ordet ”flicka” på svenska som kan betyda olika beroende på vilken situation man använder den. Ordet kan betyda dotter, flickvän, ung tjej, piga eller barnflicka.

Hur ofta en elev får stödet är inte likvärdig på alla skolor. Skillnaderna är stora från kommun till kommun. Det beror på olika faktorer. Det kan vara så att skolan inte prioriterar att satsa på elevens modersmål och inte använder det som ett verktyg för lärandet. I Sverige finns det en språklag sedan 1 juli 2009 som säger den som har ett annat modersmål än svenska ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål. Det kan också bero på att det inte finns tillräckligt med resurser. Oftast brukar det vara ett par timmer i veckan för de nyanlända elever som minskar sedan till en timme per ämne i veckan. Eleven har rätt till att få stödet i alla ämnen (utom engelska), ofta blir det matte, samhällsorientering och naturorientering ämnena. Ladberg påpekar att;

I ämnen, samhällsorienterande och naturorienterande, är det viktigt att ha tillräckligt mycket kunskap om ”det svenska” för att förstå de frågor som ställs, och för att förstå vad den nya kunskapen består i (Ladberg, 2003:178).

Det är oftast modersmåls läraren som tar hand om studiehandedningen för eleverna. Lärarens uppgift är att skapa rätt förutsättningar för eleven genom att hjälpa, stödja, stimulera, organisera och samspela med eleven (Wallentin 1996). Ofta blir det samma lärare som har modersmålsundervisning och studiehandedning. Enligt reglarna ska modersmålgruppen vara minst fem elever för att ges möjlighet att starta verksamheten, men det här antalet är inte nämnd när det gäller studiehandedningen. Det kan vara en eller flera elever som deltar i sammagrupp. Enligt vår erfarenhet det kan bli mellan en

till fyra elever. Eleven skall genom studiehandledning lära sig att smälta in i sin klass igen i de olika ämnen samtidigt som den utvecklar sina två språk och lär sig att på rätt sätt att strukturera sitt skolarbete.

I *"Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever"* (Skolverket, 2008) står det att Studiehandledning sker bäst genom parallell-undervisning, det vill säga att modersmåsläraren och klassläraren undervisar samtidigt och modersmåsläraren för över text och begrepp på det aktuella språket. Studiehandledning kan även ske i mindre elevgrupper med elever som har liknande behov av genomgång av ett stoff t.ex. och vidare stöd under en period. Studiehandledning kan också vara individuell, både vid sidan om lektionen eller under lektion.

5. Metod och genomförande

I det här kapitlet kommer vi att beskriva hur vi har gått tillväga för att uppnå syftet med studien. Vi kommer också att presentera lärarna och eleverna som deltog i vår undersökning.

Metodval

För att få svar på syftet och frågeställningar som studien utgår ifrån har vi använt oss av kvalitativ metod. Steinar Kvale (1997:70) anser att:

Den kvalitativa intervjun är en unik känslig kraftfull metod för att fånga erfarenheter och innebörder ur undersökningspersonernas vardagsvärld. Genom intervjun kan de förmedla sin situation till andra ur ett eget perspektiv och med egna ord.

Den kvalitativa intervjun är en viktig metod för att få fram den information som vi söker i vår undersökning, och ett bra sätt för att se hur man resonerar och för att ta reda på den intervjuades perspektiv i undersökningsämnet. Genom intervjuerna fick vi möjlighet att följa upp informanternas idéer samt deras känslor på så sätt som är omöjligt att få i en enkät. Vi tog del av det som Stukat (2005:39) beskriver om att genom intervjun och genom samspelet mellan intervjuaren och respondenten kan intervjuare få så djupt svar som möjligt.

Våra intervjufrågor omfattar frågor som är relevanta i vår undersökning och utgår från våra frågeställningar (se bilagor). En del av intervjuerna utformades i form av samtal med de deltagande. Detta gjorde vi mest med klasslärare. Anledning var att lärarna var upptagna med skolans uppgifter. De andra intervjuerna genomförde vi genom att dela ut skriftliga frågor för att sedan samla in och undersöka svaren. Detta gjorde vi med modersmålslärare och elever.

Problem med intervjuer var att bestämma tider med tio lärare och åtta elever för att genomföra intervjuer. Det var problematiskt att få tag på klasslärare som jobbar i den skolan där vi har valt att genomföra intervjuer. Lärarna hade många

arbetsuppgifterinnan höstterminens slut. Det var svårt också att få kontakt med modersmåls lärarna som var tillfrågade för intervjuer. De jobbar i olika skolor så de är tvungna att byta deras arbetsplats hela tiden. Efter flera kontakter fick vi anpassande tider där vi kunde intervjuar deltagarna i skolan och i modersmåls enheten.

Urvalsgruppen

Eftersom vi vill få så mycket information som möjligt av urvalsgruppen valde vi att intervjuar fyra klasslärare, en specialpedagog, fem modersmåls lärare och åtta elever. Deltagande lärare har olika perspektiv och yrkeserfarenheter. Detta skulle ge oss en fördjupad förståelse av vårt undersökningsområde. Vi har inte lagt tyngdpunkten på kön eller ålder utan valt grupper som undervisar i olika ämnen och som har olika erfarenheter i deras jobb gällande lärare. Utvalda elever tog vi hänsyn till deras bakgrund och som har varit i Sverige i olika antal år.

Vi hade bestämt oss att intervjuar lärare med olika ämnesbehörighet. Vi började med högstadielärarna. Den första som vi pratade med var en lärare i svenska som andraspråk. De flesta av hennes elever har ett annat modersmål än svenska. Hon har inte haft elever som har fått studiehjälp på modersmålet. Hon anpassade undervisning efter elevernas kunskapsnivå. Det var samma när det gäller de estetiska/ praktiska ämnen så som hemkunskap, slöjd och idrott.

Vi valde att koncentrera oss på att intervjuar lärare som undervisar i SO och NO ämnen där det finns mest behov till studiehjälp och en kvinnlig lärare som undervisar årskurs fem. Vi kommer att namnge henne som läraren A. I ämnet NO valde vi att intervjuar läraren B som har lång erfarenhet i undervisning NO och matte på högstadiet. Vi har också ställt fråga till en specialpedagog om den nya regeln som säger att eleverna som har bott i Sverige mer än fyra år inte har rätt till studiehjälp stödet.

Vi intervjuade två SO lärare som jobbar med olika årskurser på högstadiet, både har elever som deltar i studiehjälp. Den första, läraren C, en manlig lärare som har jobbat i över trettio år som SO lärare. Han har en lång erfarenhet av att jobba med elever med invandrarbakgrund. Den andra SO läraren, läraren D, är en kvinnlig lärare som har

jobbat i fem år som svenska och SO lärare. Nittio procent av deras elever har ett annat modersmål än svenska.

Modersmållärarna som deltog i undersökning undervisar i olika språk i Malmö med varierande antal utländska elever. Den första modersmållärare är läraren E som undervisar i albanska. Hon har arbetat som modersmållärare i ungefär femton år, och under denna tid har hon varit på många skolor i Malmö. Nu undervisar hon på fem skolor. Hon har lång erfarenhet som NO/Ma lärare i hennes hemland. Modersmålläraren F undervisar i arabiska i nio år i både Arlöv och Malmö. Hon arbetar nu på två skolor i Malmö. Den tredje modersmålläraren, läraren G, undervisar också i arabiska i tre år. I hemlandet arbetade hon som SO lärare på gymnasiet. Hon arbetar nu på en skola i Malmö. Den fjärde är modersmålläraren H som undervisar i Dari sedan sju år på fem skolor i Malmö. Hon utbildade sig som engelsk lärare i hemlandet. I pashto undervisar den femte modersmållärare, I, som vi intervjuade. Hon har lång erfarenhet i detta yrke som sträcker sig över femton år. Hon arbetar på tre skolor i Malmö.

Vi har valt att intervjuar åtta elever med olika bakgrunder, åldrar och årskurser. Eleverna går på låg- och högstadiet. Deltagande elever har varit i Sverige olika lång tid. Intervjuade elever kommer vi att namnge enligt den första bokstaven i deras namn. Eleven Y. kom från Syrien för ett och ett halvt år sedan. Han går nu i sjuan. Den andra elev, F., kom från Irak för två år sedan. Hon går också i årskurs sju. Efter två terminer i förberedelseklass på skolan började dessa elever pendla mellan förberedelseklass och ordinarie klass. Båda Y. och F. bor i dagsläget med en släkt som vårdnadshavare. Den tredje eleven, E., är en albansk pojke. Han har bott i Sverige två och ett halvt år. Han går i årskurs sex. Eleven I går i årskurs fem. Hon har varit i Sverige tre år. Hon kom från Spanien men hon är arabisk talande. Därför kan hon två språk, arabiska som modersmål och spanska som andra språk. Eleven A. som går i årskurs två kom från Afghanistan för mindre än ett år sedan. Hon har aldrig varit i skolan i hemlandet. I Sverige började hon direkt i årskurs två trots hon är analfabetisk. Med denna elev fick vi hjälp av modersmållärare i pashto för två viktiga skäl. Det första skälet är att översätta frågorna och elevsvar. Det andra skälet och det viktigaste är att eleven ska känna sig trygg med någon som brukar stödja henne i hennes studier två timmar i veckan. Dessa elever får fortfarande studiehandledning från modersmållärare i ämnen SO, NO och Matematik.

Tre elever till valde vi att intervjua. Dessa elever får inte längre studiehandledning på grund av fyra års regel. Eleven M., i årskurs åtta, kom från Afghanistan sex år sedan. Han talar pashto. Eleven H. kom från Irak för åtta år sedan. Vi har dock märkt att båda M. och H. fortfarande behöver stöd i sina studier. Eleven N är kurdisk talande. Hon går i årskurs nio. Eleven N fick hjälp av modersmåls lärare i hennes studier för fem år när hon gick i lågstadiet trots att hon är född i Sverige.

Vi ska analysera deltagarnas svar och relateradessa till forskning som är gjorda om studiehandledning på modersmålet. Studiehandledning och modersmålsundervisning hör ofta ihop därför kommer vi ibland nämna och jämföra både två. Vi kommer också att använda oss av våra egna erfarenheter som vi har införskaffat oss under de åren som vi har arbetet som modersmåls lärare på olika skolor runtom i Malmö.

Genomförande

Före intervjuerna började vi med att informera alla deltagande om syftet med undersökningen. Dessutom informerade vi dem att vi inte kommer att använda deras svar i annat syfte än för den här undersökningen. Vi upplevde att personer som vi intervjuade inte hade några svårigheter med att besvara frågorna.

Vi intervjuade klasslärare under arbetstid. Intervjuerna med klasslärarna valde vi att göra muntligt för att på så sätt får vi en öppen diskussion som skulle ge oss mer information än den man får från kortfattade svar. Vi spelade in på bandspelare hela samtalen så att vi kan lyssna på den flera gånger. Samtidigt antecknade vi vad lärarna har sagt.

Vi kontaktade modersmåls lärarna, som deltog i undersökningen via telefonen. De informerades först om syftet med undersökningen. Vi förklarade för dem vilka typer av frågor vi kommer att skicka via e-post. Vi skrev också i mejlet att de kunde ta hur mycket tid de ville för att svara för att vi vet att de är upptagna med arbetsuppgifter och så fick vi svaren ungefär fjorton dagar efter. Och detta sätt gjorde att vi fick bättre svar, eftersom modersmåls lärarna hade mer tid då.

Eleverna intervjuade vi under lektionstid. Vi fick tillstånd av skolans rektor och klasslärare. Vi fick även tillstånd från elevernas vårdnadshavare. Föräldrarna som är arabisk talande fick vi deras tillstånd via telefon. Som modersmåls lärare och

studiehandledare i arabiska är vi bekanta med dessa föräldrar. Föräldrarna informerades först om syftet av undersökningen och om de accepterar att intervjua deras barn under lektionstid. Vi skickade ett brev till de andra föräldrarna (se bilaga 4). Intervjuerna tog mellan fyrtio minuter och en timme. Vi samlade in de åtta elever i ett klassrum. Vi började intervjuen med att prata med eleverna på så sätt som fick eleverna känna sig trygga. Vissa elever som har varit länge i Sverige började direkt med att svara på frågorna eftersom de ville lämna in frågorna tidigt för att gå ut och få en längre rast. Vi förklarade frågorna för de elever som inte kan lika bra svenska, vi fick deras svar och så skrev vi svaren.

I slutet av intervjuerna frågade vi om de ville lägga till något mer som de tycker vi borde tänka på och skriva eller förbättra. Det finns en sak som underlättade vår intervju och det är att vi gjorde så att de som svarade på våra frågor fick känna att de hade en god tid på sig och ett tryggt sätt att uttrycka sina svar.

Bearbetning

Vi samlade in alla svar och alla anteckningar samt alla inspelade diskussioner och så började vi gå igenom de. Därefter analyserade vi och jämförde de olika intervjuerna.

6.Resultat och analys

Resultatet som presenteras i det här kapitlet är sammanfattningsvis svaren på frågorna som vi ställde till deltagande elever och deltagande pedagoger. Denyanlända elever som deltog i intervjun och hade bristfälliga kunskaper i läsning och skrivning. Därför fick vi gå igenom frågorna med dem och samtidigt skrev vi ner deras svar. Detta gjorde vi med dem en och en.

Frågor till modersmållärare

Studiehandledares behörighet har betydelse för studiehandledningsprocessen.

De intervjuade modersmållärarna tror att behörigheten är av stor betydelse för studiehandledningsprocessen. Det viktigaste i studiehandledarens arbete är att förmedla kunskapen till eleven på modersmålet på ett sätt som gör det förståeligt för eleven så att han/hon kan ta till sig den och bearbeta och analysera stoffet. Samtidigt är det viktigt att studiehandledaren använder svenska parallellt med modersmålet för att eleven samtidigt ska kunna lära sig orden på svenska och därmed kunna använda dem senare i sin inlärningsprocess. Läraren Gsa att ”studiehandledarens behörighet är avgörande för studiehandledningsprocessen”. Läraren H tyckte att modersmållärarens behörighet hjälper eleverna på bättre sätt men att ”problemet är att man kan ha behörighet i ett par ämne och inte i alla ämnen som man ger studiehandledning i”.

För att kunna förbättra studiehandledningen borde alla modersmållärare ha mycket goda kunskaper om båda språken och kulturen detta påpekas av Tingbjörn ”det är ofrånkomligt krav att hemspråkslärare, förutom utmärkta kunskaper i det egna språket, måste ha mycket goda kunskaper i och om det svenska språket ” (Tingbjörn, 1981: 53).

Samarbetet mellan studiehandledare och ämneslärare.

Läraren G. tyckte att ”själva samarbetet påverkar ju inte utvecklingen direkt men när det finns ett bra samarbete mellan studiehandledaren och ämneslärarna underlättas arbetet och blir mer effektiv”. Läraren Isa att samarbetet ”gagnar eleverna”.

De intervjuade modersmåslärarna höll med varandra att det är ”sällan” eller ”inte alltid” som de får planering från ämneslärare. Läraren G. berättade att:

”Det är lite olika från fall till fall. Vissa lärare vet att eleven behöver hjälp med något specifikt, då berättar läraren det för mig och jag tar det med eleven. Om det är en nyanländ elev förändras lärarens planering från lektion till nästa och därför får jag instruktionerna direkt på plats inför varje lektion”.

Fördelar och nackdelar om studiehandledningen sker i klassrummet eller utanför klassrummet.

Lärarna tyckte att man inte kan bestämma sig om någon av ovan val är bäst för alla elever, det beror på lärarens planering och elevens behov. Det beror på många saker. Ibland är det bra att eleven är förberedd på ämnet när det tas upp i klassrummet för det ger honom/henne starkare självkänsla och förkunskaper. Men ibland är det bättre att eleven gör saker och ting under lektionen precis som sina kompisar, som när de gör en labb. Och ibland behöver eleven en extra genomgång om något han/hon gjort under lektionen men inte förstått ordentligt. I vissa fall, som när eleven är nyanländ, kan man kombinera att ha studiehandledning både innan, under och efter lektioner för att snabba på språk- och ämnesutvecklingen.

Fördelarmed att vara i klassrummet är att läraren kan ta upp saker under lektionen som eleven missar och då är det bra att studiehandledaren är med och kan fånga upp det. Om det är flera elever i samma klass är det viktigt att studiehandledaren inte betar sig som en tolk som är där endast för att tolka ämnets innehåller för eleverna. Läraren F ser att ”det är bra att be klassläraren förklara för resten av klassen varför man är där för att inte skämma ut eleverna”. Läraren E berättade att i klassrummet ”hänger eleven med på som andra gör och lyssnar på det som läraren säger”.

Modersmåslärarna tyckte att nackdelar med vara i klassrummet kan vara att det är svårt att tala med eleven samtidigt som läraren talar och skulle läraren vara en person som föredrar ett traditionellt undervisningssätt blir detta ett stort problem. ”Modersmåsläraren kan inte vara lika aktiv” berättade läraren I. Då är det bättre att ta ut eleven/eleverna så man kan tala med dem utan att störa resten av klassen samtidigt som man gör det man är där för.

Att ha studiehandledning utanför klassrummet har också fördelar och nackdelar. Fördelarna kan vara att eleven kan känna sig tryggare och därmed blir det lättare att ställa frågor som han/hon kanske inte vågar ställa i klassen. Samtidigt kan man som studiehandledare tala friare med sin elev och därmed få ut mer av tiden.

Medan nackdelar tycker lärarna är att elever ibland halkar in i annat som inte har med ämnet att göra men som de ändå tycker är viktigt att lyfta. Det kan vara något som de inte förstår i skolan i allmänhet, eller ett problem som uppstått och behöver utredas. Men det är ändå olika beroende på elever. Läraren G. sa att

Jag har elever som kommer till studiehandledningstimen med det de behöver hjälp med oberoende av vad läraren säger. Om jag känner eleven och vet att han/hon är skötsam och söker bli bättre då tillåter jag att de bestämmer vad de vill ha hjälp med för att de vet bäst.

Gruppens storlek.

Modersmåslärare tycker att större grupper betyder mindre tid har för varje elev och det är allmänt känt att just språkutvecklingen kräver samtal och diskussioner. Det samma gäller för kunskapsutvecklingen för att i större grupper krävs att läraren ser alla och förmedlar kunskapen till alla och då blir tiden för den enskilda eleven mindre än om grupperna vore mindre.

Enligt Gibbons är andraspråks elever inte ”en homogen grupp utan lika heterogen som vilken annan elevgrupp som helst vad gäller bakgrund, erfarenhet, språk, förväntningar, värderingar, kultur och socioekonomisk status” (Gibbons, 2009: 32). Vidare menar författaren att ”en mindre grupp upplevs kanske som mindre hotfull och dessutom får var och en flera tillfällen till interaktion med en lärare” (Ibid:162). Att ingå vissa timmer i veckan i en liten grupp och få hjälp på sitt modersmål har fördelar.

Dokumentation av elevens kunskaps utveckling under terminen.

Läraren G sa att ”dokumentation gör jag för det mesta skriftligt i ett eget häfte eller på datorn. Jag skriver lite om vad vi gått igenom och hur eleven har tagit till sig det som vi gjort lektionen innan. Många gånger registerar jag det i hjärnan när jag känner att jag kommer att klara av det”. Enligt läraren är ”den ämnesläraren som har ansvar för detta”, alltså dokumentationen.

Regeln som säger att eleverna som har bott i Sverige mer än 4 år inte har rätt till studiehandledning stödet.

Enligt skollagen skall alla som behöver studiehandledning kunna få det oberoende av hur länge de levt i Sverige eller något annat. Läraren G berättade ”att man bestämt sig i Malmö för denna fyra års gräns, tror jag, var endast ett sätt att spara pengar på. Man struntade helt enkelt i resultaten”. Läraren H ansåg att denna regel ”är opraktiskt”. Orsaken, enligt henne, är ”eleverna har olika skolbakgrund, förkunskaper, erfarenheter och helt enkelt olika förmågor”. Lärare I sa att regeln är ”orättvis”.

För att stödja eleverna i deras kunskap och språkutveckling alla är eniga om att rätten till studiestödet på modersmålet inte ska begränsas till fyra år speciellt när det gäller högstadielärover, när det börjar dyka upp flera abstrakta begrepp då blir det svårt för eleven att hänga med och halkar efter de andra eleverna. Studiehandledningen ska vara individuell prövd och enligt elevens behov. En nyanländ elev behöver minst 6 år för att kunna behärska svenska språket och kunna använda den för kunskapsinhämtning. Det finns elever som av olika anledningar har inte tillräckliga kunskaper i svenska för att förstå textinnehållet i samhälls och naturorienterings ämnen.

Axelsson hävder ”att lära sig skolrelaterade språkfärdigheter tar tid. Det uppskattas att det kan ta mellan fem till nio år innan andraspråksinlärare har hunnit ifatt sina kamrater” (Axelsson, 1999:50).

I sin bok *Stärk språket stärk lärandet* hävder Gibbons ”att enbart låta andraspråkslever följa den ordinarie undervisningen är inte lösning på problemet” (Gibbons, 2009: 22). Vidare betonar författaren att för vissa nybörjare kan det självklart vara värdefullt att få gå iväg en stund, förutsatt att språket som tränas är samma.

Problem som studiehandledareupplever i sin yrkesverksamhet.

Det största problemet är att många lärare inte vet vad en studiehandledare gör och tror att man är en slags extra resurs eller ibland endast en tolk som ska förmedla vissa instruktioner till barnen vilket ibland gör mig väldigt frustrerad.

Ett annat problem är att de elever som mest behöver studiehandledning är också de som skolan inte vet om deras bakgrund som gör att det blir svårare att bedöma deras kunskapsnivå. Ibland känns det som om man måste gå igenom alla ämnen samtidigt om

det ska hjälpa och då vet man som studiehandledare inte var man ska börja för att göra mest nytta.

På svaren betonades också brist på lokaler i vissa skolor som gör att man blir störd i sin undervisning. En del av modersmållärare berättade att det är modersmålsarbetet som tvingar modersmålläraren att arbeta i olika skolor och anpassa sin tid efter det. Det är ”stor belastning eftersom vi skiftar mellan olika ämnen under dagen. Vi måste flytta från en skola till den andra. Vi känner också frustration särskilt när eleven inte är på plats”, berättade läraren I.

Enligt läraren G ”handlar problemet främst om bristande samarbete och planering med ämneslärare”. Också upplevde hon att många elever får för lite tid till studiehandledning.

Frågor till klasslärare

Samarbetet mellan studiehandledare och ämneslärare.

Samarbetet är ”oerhört viktigt” betonade läraren C. Läraren tillade att ”modersmålläraren gör då ett viktigt arbete för att hjälpa elever som ännu inte behärskar språket så väl”. Han tyckte att ett möte innan lektionen med studiehandledaren vore bra för att tala om vad det ska göra under lektionen, eller efter lektionen. Han tyckte att under lektionstid kan det lätt skapa oreda eftersom man måste fokusera på sin klass och inte med modersmålläraren. Enligt läraren D, ”det är viktigt att eleven förstå instruktioner, ord och begrepp så att texterna blir begripliga”. Båda lärarna tyckte att det är svårt schemamässigt att organisera ett möte med studiehandledaren på ett bra sätt, eftersom det kan finnas flera olika språk i klassen. Lärarna har märkt utvecklingen på de elever som får hjälp av studiehandledaren. De nämner fler exempel på elever som inte hade nått ämnets mål om de inte hade fått hjälp på deras modersmål.

Fördelar och nackdelar om studiehandledningen sker i klassrummet eller utanför klassrummet.

Läraren D sa att ”det beror på vad man jobbar med i klassen”. Vissa moment så som när eleven arbetar enskilt är det bra att eleven får hjälp under lektionstid efter eller innan om

det är genomgång, eftersom då kan studiehandledaren förbereda eller efterarbeta det som läraren har gått igenom. Läraren C tycker att ett möte innan lektionen vore bra.

Läraren A såg att under lektionstid är det bästa för studiehandledning. ”Eleverna får förtydligad mina genomgångar” sa hon. Hennes åsikt var före lektionen ”då förståelsen blir högre hos eleverna och de får då ut mer och lär mer under de andra lektionerna”.

Lärarna sa att det finns fördelar om studiehandledare är i klassrummet så att ”eleven blir van vid det språk som lärarna och klasskamrater har” enligt femmans lärare. Läraren D tyckte att fördel kan vara att ”man gör något i klassen som är svårt att göra utanför klassrummet”.

Lärarna tyckte att det stöd som eleverna får har stor betydelse i elevernas språks- och kunskapsutveckling. ”De som får studiestöd utvecklas fortare än de som inte får stöd. Eleverna blir mer säkra i det (nya) språket” sa läraren A. Läraren D sa att stödet ökar elevernas ”studiemotivation” och ”självförtroende”.

Regeln som säger att eleverna som har bott i Sverige mer än 4 år inte har rätt till studiehandledning stödet.

Om denna regel sa läraren D att ”det borde vara elevens språkkunskap som avgör och inte antal vistelseår i Sverige”. Läraren tycker att många elever har efter fyra år i Sverige fortfarande en svag läsförståelse och är i behov av hjälp. Läraren C tycker att regeln är ”oerhört dåligt, eftersom språkutvecklingen kan vara långsam om man inte kommer i kontakt med svenska språket hemma och på sin fritid”

Vi frågade specialpedagogen om hennes syn på den regeln som säger att eleverna som har bott i Sverige mer än fyra år inte har rätt till studiehandledning stödet. Hon sa att ”ur specialpedagogisk synvinkel är det inte bra om studiestödet på modersmål försvinner efter fyra år för barn i behov av särskilt stöd. Vi har flera elever som passerat fyra-års gräns som har inlärningssvårigheter och skulle behöva stöd på modersmålet ytterligare år”. Hon tillägger att ”det tar ca fem-åtta år att lära ett nytt språk så pass bra att man äger det tillräckligt mycket för att kunna följa/ ta in det stött som ska leda till att eleven nå målen i skolan”. Detta gäller alla barn säger hon.

Frågor till elever

Som sagt har våra intervjuade elever varit i Sverige i olika antal år. Gemensamt svar på andra frågan var att modersmåslärarna brukar hjälpa dem i deras studier. I genomsnitt svarar deltagande elever att de får stöd två gånger i veckan. Varje gång sträcker sig en timme. Alla deltagande elever får hjälp av studiehandledare i mer än ett ämne. De har stöd i SO, NO och i matte.

Eleverna Y. och F. tycker att det är bra att de får hjälp med att förklara och översätta ord. ”Vi behöver hjälp eftersom läraren inte hinner med alla i klassen” säger Y. Eleven E. säger att ”jag tänker inte på att jag behöver hjälp att förstå, eller hjälp med uppgiften eller läxan. Jag tänker alltid att jag kan klara det själv och kämpa med att förstå och bearbeta texten alldeles själv”.

Eleverna M. och H. har inte hjälpen av modersmåslärare nuförtiden, men de har berättat om deras erfarenhet av studiehandledningen. Eleven M. säger att ”såklart behövde jag hjälp för att min nivå inte var som alla andras nivå”. H. tyckte inte om studiehandledning då han ”var hundra procent säker på att jag alltid hade kunnat försöka själv”.

Eleverna har olika åsikter när det gäller frågan om var det är bäst att ha studiehandledning. Eleven E. säger att i klassrummet är det bästa sättet därför att ”det kändes orättvist att de andra sitter i klassrummet allihop, med klasskamraterna och i grupper eller själva, jag ville också sitta med dem, det var jättejobbigt”. Vidare säger han att ”jag var tvungen att följa med modersmåsläraren för att göra uppgiften tillsammans”. Eleven H. tycker också att i klassrummet är ”mycket bättre än att vara utanför klassrummet”. F. tycker att utanför klassrummet är det bästa sätt. Hon berättar att ”jag kan inte läsa bra” och ”jag har många frågor till modersmåslärare om orden och begrepp”, så utanför klassrummet får hon bra utrymme för att läsa högt och ställa frågor ”utan att skämmas”.

Gemensamt svar på frågan, om tiden för studiehandledning, är under lektions tid. Detta är för att de inte har tid med studiehandledning innan eller efter p.g.a. de vill inte missa andra lektioner eller ”bara att man vill ha det den tiden för att våra klasskamrater har det så att man inte bara känner sig själv utanför eller inte som alla andra”, säger E.

Frågan om gruppens storlek gillar intervjuade elever att ha studiehandledning i en grupp istället för att ha den individuellt. ”För att det skulle kännas bättre att någon lär

sig med mig och inte att jag lär mig själv med läraren. Eleven H. tycker att ”man blir lite stressad som elev när man har en uppgift att göra och en lärare stirrar på eleven tills uppgiften är löst, man blir verkligen stressad, så känner jag som elev”. M. har en åsikt angående den här frågan, han skriver att ”många undersökningar har bevisat att eleven kan jobba eller förstå bättre i grupp eller pararbete. Så det kan hjälpa studiehandledningsläraren också faktiskt”.

Eleverna tycker att det viktigaste är att ”man ska bara ha studiehandledning i de svåra ämnena”. Eleven E. säger att i ämnen ”som har svåra begrepp, bara för att förstå texten eller uppgiften, sedan kan man fortsätta själv med att lösa uppgiften!”.

Elevernas svar på frågorna varierade, en del skrev mycket, andra svarade kortfattat eller bara med nej/ja. Eleverna som deltog i den här undersökningen hade en positiv inställning till studiehandledningen. Alla var nöjda med studiehandledningen och studiehandledare. Det stöd som eleverna får av studiehandledare hjälper dem att förstå skolämnena samt det svenska samhälle, säger de.

7.Slutsats och diskussion

Vårt syfte med undersökningen var att belysa vikten av studiehandledning på modersmålet. Vi ville också diskutera de nya ändringarna som har skett i detta område genom att analysera deltagarnas svar och kommentarer. Utifrån frågorna kom vi fram till följande femfaktorer för en lyckad studiehandledning och vilka resultat den kan ge. Dessa faktorer är samarbetet mellan modersmåls lärare och ämneslärare, behörigheten hos studiehandledare, utveckling av vardagsspråk och ämnesrelaterade språk sker genom studiehandledning, studiehandledning stärker elevernas identitet och regeln som handlar om att eleverna som har varit mer än fyra år i Sverige inte har rätt till studiehandledning.

Samarbetet mellan modersmåls lärare och ämneslärare är en viktig faktor för att studiehandledningsprocessen ska bli framgångsrik.

Studiehandledning på modersmål syftar till att stödja ämnesundervisningen via det språk eleven talar. Läraren som ger denna handledning har, tillsammans med ämneslärare en viktig roll (Skolverket, 2008:15).

Samverkan mellan ämneslärare och modersmåls lärare ska bidra till att eleven ”nå utbildningsmålen” (Lgr11:14). För att samarbetet mellan lärarna ska vara positivt och leder till att utveckla elevernas förutsättningar bör lärarna efterlysa gemensam planeringstid. Detta kan vara i början av terminen och genom att delta i skolans arbetslagsmöte. Från intervjuer med modersmåls lärarna och våra erfarenheter märkte vi att det är omöjligt att sådana möten kan ske i verklighetens såsom alla önskar. Fler modersmåls lärare har olika skolor att undervisa i med olika elever som är i olika ålder vilket betyder olika arbetslagsträffar. Dessutom spenderas stora delar av modersmåls lärarens planeringstid i resandet mellan skolorna. Ämneslärare tycker också att det är ganska svårt att samarbeta med olika modersmåls lärare. Detta är på grund av brist på tiden. Fler ämneslärare ser att det inte finns tillräckligt tid för möten och planering med modersmåls lärare. Samarbetet som finns är under lektionstid, säger ämneslärare.

Enligt Paulin(1993:127) är samarbetet mellan lärarna viktigt för elevernas språk- och kunskapsutveckling. Författarna hänvisar till att ett bra samarbete gynnar eleverna att

uppnå kunskap samtidigt som både modersmålet och svenskanutvecklas. Vidare menar författarna att gemensam planering är viktig för att både klasslärare och modersmålslärare ska få information om vad den andra arbetar med. Båda har ansvar för elevers utvärdering och att veta vilka elever som behöver stöd och vilka av lärarna som ska ge det stödet. I boken *Den röda tråden* betonar författarna vikten av samspelet mellan modersmålslärare och klasslärare för att stödja eleverna i deras språkutveckling:

För att en åldersmässig utveckling i skolämnena ska kunna förväntas är det en förutsättning att modersmålet används för ämnesinläringen under perioden när svenskan ännu inte är på åldersmässig nivå. Det är också en förutsättning att såväl modersmålet och andraspråket svenska används parallellt för kunskapsutvecklingen för att både målet tvåspråkighet och åldersmässig kunskapsutveckling ska nås. (Axelsson, 2002:23)

Genom intervjuerna har vi kunnat konstatera att samarbete inte är en enkel fråga. Det krävs tid och engagemang för att göra samarbetet meningsfullt. Alla lärare visade en villighet till samarbete emellan. Dessutom visade de medvetenhet om hur ett bra samarbete skulle gynna flerspråkiga elever.

Modersmålslärares behörigheter och erfarenheter är viktiga faktorer som påverkar elevers språk- och kunskapsutveckling positivt. Det är viktigt att modersmålsläraren har tillräckligt goda kunskaper i det svenska språket och den svenska kulturen för att kunna förklara och jämföra på ett pedagogiskt sätt. I sitt arbete utgår studiehandledare från kursplanerna och ämnesplanerna i olika ämnen (Skolverket, 2013:30). Enligt Skolverkets material är ”få studiehandledare har sådana ämneskunskaper att de kan studiehandleda i skolans ämnen” (Ibid:30). Många modersmålslärare undervisar utan att ha behörighet. De saknar kunskap om hur man kan arbeta språk- och kunskap utvecklande eller de använder gamla metoder från sina hemländer. Vidare betonas i materialet att,

Studiehandledning är inte enbart ämnesundervisning på modersmålet utan rymmer många aspekter, till exempel språklig medvetenhet kring skillnader och likheter mellan svenska och modersmålet samt kulturella faktorer i ämnesundervisningen. En studiehandledare behöver också kunna avgöra i vilken omfattning modersmålet ska användas i handledningen och hur ämnessvenskan ska bearbetas. (Skolverket, 2013:30)

Den tredje faktorn är att utveckling av skolspråket och ämnesrelaterade språk kan ske genom studiehandledning. Vardagsspråket och skolspråket utvecklas på olika sätt och det tar också längre tid för flerspråkiga elever att utveckla skolspråket för att dessa elever inte har haft möjlighet för ett välutvecklat vardagsspråk på svenska. Dessa elever behöver utveckla båda vardagsspråk och skolspråket samtidigt. Där för måste de få hjälp och stöttningar för att klara det. Som vi vet är att de lär sig vardagsspråk snabbare än skolrelaterat språk.

Även om den som lär sig ett andraspråk troligen utvecklar ett vardagsrelaterat språk inom vanligtvis ett eller två år kan det ta mellan fem och sju år att utveckla de register som är kopplade till skolspråket innan nivån är likvärdig med en jämn årig kompetent infödd talare (Gibbons, 2009:87).

Vardagsspråk är ett språk som används i informella situationer, som det språket man använder med kompisar, hemma eller i fotbollsklubben. Skolspråket är mer abstrakt och mindre personligt och innehåller mer ämnesspecifika ord och uttryck. Skolspråk utvecklas under olika skolämneshandledning. Det finns relationer och likheter mellan dessa två sorters språk och det märks mindre i undervisning av de lägre årskurserna. Dessa skillnader märks mer i de högre årskurserna, där får varje ämne termer och begrepp som är relaterad till just det ämnet. Enligt forskarna är skolspråket inte ett språk utan flera språk. De begrepp som används i NO ämnena är inte samma som de termer och begrepp som används i SO ämnena. Texterna i läromedlen blir mer komplexa och meningarna innehåller mer information för att uttrycka abstrakta begrepp detta gör kontexten svårt att begripa. Eleverna förväntas att skriva längre texter och använda sig av normaliseringar i sitt skrivande. Dessa svårigheter blir ett hinder och bromsar flerspråkiga elever andraspråks utveckling om de inte får rätt stöd. Det krävs förkunskaper för att förstå läroböckernas texter, inte bara språkligt utan också kulturellt. Här kan studiehandledningen på modersmålet göra en stor insats.

Den fjärde faktorn är att studiehandledning viktig för att stärka elevernas självkänsla, självförtroende och identitet. Syftet med studiehandledning är att eleverna skall vara delaktiga i lektioner. Genom grupparbete ska eleverna kunna kommunicera med kamraterna. Kommunikationen har stor betydelse i lärandet. Ladberg (2003) påstår att "språk och identitet är oupplösligt förenade. Självförtroende skapas av positiva gensvar, av att bli sedd, av att lyckas, och av höga förväntningar från omgivningen." (Ladberg, 2003:109). Paulin (1993) påpekar vikten av studiehandledning för att utveckla

elevenskunskap, språk och självkänsla. Därför har studiehandledningen, enligt författarna, tre dimensioner; kunskap, språk och självkänsla.

Den femte faktorn är regelnsom säger att eleverna som har bott i Sverige mer än 4 år inte har rätt till studiehandledning stämmer inte med alla. I grundskoleförordningen sägs det inget om några undantag när det gäller att ge studiehandledning, ”en elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det”. Vi tycker att den regeln är allt annat än rätt för att antalet år i Sverige kan inte bestämma hur mycket svenska en elev kan och inte kan. Det är mycket som spelar in i hur mycket elevens språk utvecklas. Det är både hemmet och den sociala kontexten eleven befinner sig inom men också elevens förmågor och motivation som har en betydande roll. Vi har haft elever som efter endast ett år kunde klara sig på egen hand utan hjälp alls och klarade alla betygen galant och nu läser på naturvetenskapliga programmet på gymnasiet. Samtidigt har vi elever som är födda i Sverige men som aldrig haft hjälp hemifrån då båda föräldrarna varit analfabeter. Med studiehandledningshjälpen lyckades vi få eleven godkänd i alla ämnen och därmed kunde gå vidare till gymnasiet.

8.Slutord

Studiehandledning ska sättas in när eleven är nyanländ. Denna elev riskerar att inte nå grundläggande målen på grund av bristande kunskaper i svenska. Resultaten av vår undersökning och intervjuer har visat att studiehandledning är av stor betydelse för elevens utveckling av språket samt lärandet. Under våra intervjuer märkte vi att vissa lärare har otillräckligt med kunskap om studiehandledning eller studiehandledarens roll. Dessa lärare tror att studiehandledare är en slags extra resurs eller ibland endast en tolk som ska förmedla vissa instruktioner till barnen.

Samarbetet mellan modersmåslärare och ämneslärare är en av de viktiga faktorer som påverkar studiehandledning på ett positivt sätt. Samarbetet underlättar modersmåslärares arbete så att hjälpen blir mer givande. I verkligheten lyckas lärarna inte att genomföra samarbetet. Det krävs tid och engagemang för att göra samarbetet meningsfullt.

Regeln som sätter antal år för att eleven få stöd tycker vi att det är orättvis. Enligt skollagen skall alla som behöver studiehandledning kunna få det oberoende av hur länge de levt i Sverige eller något annat. Regeln bestämdes av ekonomiska skälanser vi. Man struntade resultaten i framtiden. Skolverket har kommit ut med olika rapporter som lyfter fram vikten av studiehandledning.

Slutligen vill vi säga att trots de olika svårigheterna som förekommer i studiehandledningsprocessen finns det mest fördelar. Förutom till kunskap i de olika ämnena förstärker studiehandledning elevers identitet och självförtroende. Ge högre status till studiehandledning och studiehandledare! Studiehandledning är ett steg mot språks- och kunskapsutveckling. Det är elevernas behov som ska komma i första hand och inte andra organisatoriska och ekonomiska aspekter.

Förslag till vidare forskning är att undersöka hur nyanlända elever lyckas nå målen i olika skolämnen. Det är även intressant att undersöka hur det är viktigt att studiehandledare har behörighet i visst ämne för att kunna undervisa nyanlända elever.

Referenser

Axelsson, Monica(1999). *Tvåspråkiga barn och skolframgång – mångfalden som resurs*. Stockholm. Språkforskningsinstitutet i Rinkeby.

Axelsson, Monica m.fl. (2002).*Den röda tråden*. Utvärdering av Stockholms stads storstadssatsning- målområde, språkutveckling och skolresultat. Språkforskningsinstitutet i Rinkeby.

Blob, Mattias (2002).*Kroksbäcksskolans studieverkstad*. Rapport.https://www.mah.se/pages/44743/Studieverkstad_kroksback.pdf. KI 08.30. 13.05-2015

Concha, Hernán (2007).*Modersmålsundervisningen i Sverige: en krönika*. Malmö: Modersmålsundervisningen i Malmö.

Gibbons, Pauline (2009). *Stärk språket Stärk lärandet – språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt för och med andraspråkselever i klassrummet*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.

Heyman, Anna Greta & Mörck, Peter (1982).*Invandrarkunskap – Studiehandledning till Invandrarbarn*. Invanda kulturer och invandrarkulturer. Stockholm: Liber Tryck.

Hyltenstam, Kenneth (2009).*Tvåspråkighet med för förhinder*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, Steinar (1997).*Den kvalitativa forskningsintervjun*, Lund: Studentlitteratur.

Ladberg, Gunnilla (2003).*Barn med flera språk, tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber.

Morgan, Eva (2014). *Undervisningsmodeller som gynnar flerspråkiga elever Studiehandledning i grundskolan*. Rapporter om utbildning, Malmö Högskola. <https://dspace.mah.se/handle/2043/16943>2014-11-20.

Musk, Nigel & Wedin, Åsa (2010).*Flerspråkighet, identitet och lärande*. Studentlitteratur.

Paulin, Arja & HuuhtanenAlmgard, Pirjo (1993).*Mer än ett modersmål*, HLS förlag, Skolverket i Stockholm.

Skolverket (2001). *Minoritetslever och matematikutbildning – en litteraturöversikt*.<http://www.skolverket.se> 2014-12-25.

Skolverket (2002).*Fler språk – Flera möjligheter - utveckling av modersmålsstödet och Modersmålsundervisningen*.

www.skolverket.se/sb/d/396/a/1063;jsessionid=3D86B8083DEC6D157B2CBDA6A241084B2014-12-25.

Skolverket (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*, Lpo 94. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2008). *Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever*. <http://www.skolverket.se>. 2014-10-10.

Skolverket (2008). *Med annat modersmål – elever i grundskolan och skolans verksamhet*. Rapport. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2010). *Språk och kunskapsutveckling för barn- och elever med annat modersmål än svenska*. Skolinspektionen, kvalitetsrapport.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Lgr 11).

Skolverket (2012). *Att främja nyanlända elevers kunskapsutveckling – med fokus på samverkan, organisation samt undervisningens utformning och innehåll*. www.skolverket.se/publikationer?id=2746. 2014-10-10.

Skolverket (2013). *Studiehandledning på modersmålet, Stödmaterial*.

Stukat, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, Roger (2005). *Lärande och kulturella. Om läroprocesser och det kollektiva minnet*. Nordstedts Akademiska Förlag.

Tingbjörn, Gunnar (1981). *Invandrarbarnen och tvåspråkigheten*. Stockholm: Liber.

Wellros, Seija (1998). *Språk, kultur och socialidentitet*. Lund: Studentlitteratur. [http://www.manskligarattigheter.se/Media/Get/494/Ladda20ner20dokument20\(pdf\)](http://www.manskligarattigheter.se/Media/Get/494/Ladda20ner20dokument20(pdf)). KI 9.00 13.05-2013

Bilagor

Bilaga 1

Frågor till elever:

1. Hur länge har du varit i Sverige?
2. Får du hjälp i dina studier på modersmålet i skolan? Av vem?
3. Hur många gånger i veckan? Hur många timmer?
4. I vilka ämnen?
5. Tycker du att den hjälpen du får på modersmålet funkar bra?
6. Var tycker du att det är bäst att få studiehandledningen? Varför?
  - I klassrummet.
  - Utanför klassrummet
7. När tycker du att det är bäst att få studiehandledningen:
  - Innan lektionen.
  - Under lektions tid.
  - Efter lektionen.
8. Vad föredras du att få studiehandledningen:
  - Individuellt.
  - I gruppen.
9. Tycker du att det är bättre om du själv väljer ämnet som du behöver hjälp med?

Bilaga 2

Frågor till modersmåls lärare:

1. Vad har studiehandledares behörighet för betydelse för studiehandledningsprocessen?
2. Hur påverkar samarbetet mellan studiehandledare och ämnens lärare på elevens språks- och kunskaps utveckling?
3. Får du veckoplanering och terminsplanering från ämneslärare?
4. När är det bästa för dig att ha studiehandledning? Varför?
  - Före lektionen.
  - Under lektionen.
  - Efter lektionen.
5. Vilka fördelar och nackdelar om studiehandledningen sker i klassrummet eller utanför klassrummet?
6. På vilket sätt kan gruppens storlek påverkar elevens språks- och kunskaps utveckling?
7. Hur dokumenterar du elevens kunskaps utveckling under terminen?
8. Vad tycker du om den nya regeln som säger att eleverna som har bott i Sverige mer än 4 år inte har rätt till studiehandledning?
9. Vilka problem upplever du som studiehandledare i din yrkesverksamhet?

Bilaga 3

Frågor till klasslärare:

1. Hur påverkar samarbetet mellan studiehandledare och klasslärare på elevens språks- och kunskaps utveckling?
2. När är det bästa för studiehandledning? Varför?
  - Innan lektionen.
  - Under lektionen.

- Efter lektionen.
3. Vilka fördelar och nackdelar finns om studiehandledningen sker i klassrummet eller utanför klassrummet?
  4. Märker du att eleverna, som fick stöd av modersmåls lärare, utvecklas kunskapsmässigt i olika ämnen?
  5. Vad tycker du om den nya regeln som säger att eleverna som har bott i Sverige mer än 4 år inte har rätt till studiehandledning stödet?

Bilaga 4

Brev till vårdnadshavare

Hej!

Vi är två lärare som studerar vid Malmö Högskola. I vår studie ingår det att skriva examensarbete som handlar om studiehandledning på modersmålet. Syftet med arbetet

är att belysa faktorer som kan påverka kvaliteten på studiehandledningen. Arbetet inkluderar intervjufrågor till klasslärare, modersmåslärare och elever.

Med detta brev begär vi ditt godkännande att intervjua ditt barn.....
i åk ..... Deltagarna kommer att vara anonyma i analysen, och materialet kommer endast att användas i detta arbete.

Tack på förhand.

Jag tillåter mitt barn att bli intervjuad .....

Jag tillåter inte mitt barn att bli intervjuad .....

Underskrift .....

Datum .....

Med vänliga hälsningar

Nidhal Abdullah och Najiba Assad